

Jongeren met een licht verstandelijke beperking in een wereld waarin social media en seks
steeds belangrijker en ‘vrijer’ worden.

Wetenschappelijk review-artikel

Lonneke Bakker

Radboud Universiteit

Abstract

Dit reviewartikel gaat over de invloed van social media op het seksueel gedrag van jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB). Uit literatuurstudie is gebleken dat social media invloed heeft op het seksueel gedrag van LVB-jongeren. Zij hebben weinig kennis over seksualiteit en social media blijkt een belangrijke kennisbron te zijn. LVB-jongeren lopen verschillende risico's op social media door beperkingen in hun cognitieve ontwikkeling en adaptieve vaardigheden. In verschillende onderzoeken zijn er verbanden gevonden tussen hoogfrequent social media gebruik en het toenemen van seksueel risicogedrag. Ook zijn er verbanden gevonden tussen het deelnemen aan sexting en het toenemen van seksueel risicogedrag. Deze verbanden zijn te verklaren door de invloed van seksueel getinte social mediaberichten en imitatie van online seksueel risicogedrag van leeftijdsgenoten. LVB-jongeren zijn vaak actief op social media, nemen risico's in hun gedragingen en nemen deel aan sexting, waardoor de kans op seksueel risicogedrag bij LVB-jongeren toeneemt.

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

Jongeren met een licht verstandelijke beperking in een wereld waarin social media en seks steeds belangrijker en ‘vrijer’ worden.

Sinds februari 2020 is Nederland in de greep van de COVID19, oftewel Corona pandemie. Door de coronamaatregelen gebruiken kinderen en jongeren vaker social media dan voorheen (Nederlands Jeugdinstituut, 2021). Het vele gebruik van social media heeft geleid tot een verhoogd risico om in aanraking te komen met verkeerde personen of seksueel getinte berichten. Seksueel misbruik en seksuele uitbuiting starten steeds vaker via social media. In ruim een kwart van de gevallen liep het eerste contact tussen dader en slachtoffer via social media, blijkt uit onderzoek in 2020 van het Nederlands Forensisch Instituut (Nederlands Forensisch Instituut, 2021). Het misbruik en de uitbuiting worden hierdoor veel minder zichtbaar.

Uit kwalitatief onderzoek wat is uitgevoerd bij 's Heerenloo, een zorginstelling voor onder andere jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB), blijkt dat LVB-jongeren een aanzienlijk groter risico lopen om misbruikt te worden via social media in vergelijking met jongeren zonder LVB (Meijvogel, 2015). LVB-jongeren hebben tot wel vier keer vaker kans op negatieve ervaringen op social media en het meemaken van seksueel geweld (Landelijk Kenniscentrum LVB, n.d.; Meijvogel, 2015).

Er wordt gesproken van een LVB bij mensen met een IQ-score tussen de 50 en 70 (Landelijk Kenniscentrum LVB, n.d.). Wanneer mensen een IQ-score hebben tussen de 70-85 met bijkomende problematiek, functioneren zij cognitief ook op LVB-niveau. Er wordt geschat dat ruim één miljoen Nederlanders een IQ-score hebben tussen de 50 en 85. Mensen met een LVB hebben aanzienlijke beperkingen in hun cognitieve ontwikkeling en adaptieve vaardigheden. Ongeveer 11.000 kinderen en jongeren met een LVB raken ernstig in de problemen omdat zij moeite hebben met het begrijpen van taal en verschillende sociale en

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

praktische vaardigheden. Een LVB is een onzichtbare beperking, waardoor mensen met een LVB worden overvraagd of overschat.

In het leven van alle jongeren, ook jongeren met een LVB, speelt social media hedendaags een grote rol. Uit onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut blijkt dat 99,7 % van de jongeren in Nederland in 2019 toegang had tot het internet en dat de jongeren vooral internet gebruiken voor communicatie via social media (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Profielen op social media maken het mogelijk om een online identiteit te ontwikkelen, berichten te delen, sociale goedkeuring te geven en ontvangen en een sociaal netwerk op te bouwen (Moreno et al., 2018). Via social media krijgen jongeren te maken met twee belangrijke soorten invloeden: media invloed en invloed van leeftijdsgenoten (Moreno et al., 2018). Dit zorgt voor zowel kansen als risico's voor jongeren, met name rondom hun seksuele gezondheid: het lichamenlijk, emotioneel, mentaal en sociaal welzijn op het gebied van seksualiteit. Een van de kansen is dat jongeren social media als een belangrijke informatiebron zien, waardoor zij de informatie op social media over veilige seks en voorbehoedsmiddelen zullen aannemen. Daarentegen is er een risico dat jongeren elkaar via social media beïnvloeden in het deelnemen aan risicovol seksueel gedrag.

Er zijn meerdere onderzoeken gedaan naar de invloed van social media op het seksuele gedrag van jongeren in het algemeen. In vrijwel alle vormen van social media komt het seksualiseren van media-inhoud voor (Rousseau et al, 2017). De inhoud van social media berichten legt vaak de nadruk op het onbereikbare lichaam en het uiterlijk als belangrijkste onderdeel van seksuele wenselijkheid. Jongeren vergelijken hun eigen lichaam met onbereikbare lichamen die te zien zijn op social media. Dit kan ervoor zorgen dat zij een negatief zelfbeeld ontwikkelen. Zelfbeeld en seksueel lichaamsbewustzijn hebben invloed op het seksuele gedrag van jongeren.

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

Via social media hebben jongeren interactie met leeftijdsgenoten, wat deel uitmaakt van het normale ontwikkelingsgedrag (Romo et al., 2017). Het delen van seksueel getinte berichten of foto's, dit wordt sexting genoemd, is onderdeel van de interactie op social media. Uit onderzoek van Romo et al. (2017) is gebleken dat 40% van de ondervraagde adolescenten ervaring heeft met sexting en dat er een verband bestaat tussen het deelnemen aan sexting en daaropvolgende seksuele activiteiten en seksueel risicogedrag, zoals onveilig seksueel live contact. Daarnaast blijkt dat jongeren die actiever zijn op social media, significant meer seksueel risicogedrag vertonen, met als gevolg kans op seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's) en ongewenste zwangerschappen (Landy et al., 2017).

Jongeren met een LVB zijn ook actief op social media. Een groot deel van de mensen met een verstandelijke beperking (VB) leven een sociaal geïsoleerd leven en hebben moeite met sociale contacten aangaan en onderhouden (Löfgren-Mårtenson et al., 2015). Social media is hedendaags een belangrijk medium voor het vinden van vriendschappen en partners. Jongeren met een VB hebben meer ondersteuning nodig van de mensen om hen heen, zo ook met het gebruik van social media. Ouders en professionals maken zich zorgen over de risico's op seksueel misbruik en de misleiding die via social media kan ontstaan, blijkt uit onderzoek van Löfgren-Mårtenson et al. (2015). Ouders en professionals beschouwen jongeren met een VB kwetsbaarder voor onder andere seksueel misbruik en ongewenste zwangerschap.

Uit bovenstaande blijkt dat jongeren met een (L)VB¹ kwetsbaar zijn, zowel online als offline. Jongeren met een LVB hebben naar schatting veel vaker negatieve ervaringen op het gebied van seksualiteit en social media. Er is veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de invloed van social media op het (seksueel) gedrag van jongeren in het algemeen. Ook is er onderzoek gedaan naar het (seksueel) gedrag van jongeren met een (L)VB op social media. In

---

¹ Als een bron niet specifiek of niet alleen over mensen met een LVB gaat, wordt dit aangeduid met de afkorting (L)VB.

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

internationale literatuur en onderzoeken wordt niet altijd een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de verschillende niveaus van een verstandelijke beperking. Aangezien LVB-jongeren deels dezelfde beperkingen hebben als jongeren met een VB in het algemeen, is het aannemelijk dat de informatie over jongeren met een VB ook geldt voor LVB-jongeren. Er zijn weinig onderzoeken en resultaten te vinden over de volgende vraagstelling: Wat is de invloed van social media op het seksuele gedrag van jongeren met een LVB? Deze verbanden worden onderzocht in dit wetenschappelijk review-artikel.

In wat volgt zal eerst een omschrijving worden gegeven over de seksuele ontwikkeling en het seksuele gedrag van LVB-jongeren en het belang van een gezonde ontwikkeling en gezond gedrag op het gebied van seksualiteit. De kansen en risico's voor LVB-jongeren op social media en de oorzaken hiervan worden beschreven. Vervolgens wordt ingegaan op het seksueel gedrag van LVB-jongeren op social media. De effecten en invloeden van social media op jongeren worden nader belicht en er komen onderzoeken naar voren omtrent de invloed van social media op het seksueel gedrag van jongeren. Tenslotte zullen er verbanden worden gelegd tussen deze thema's om de centrale vraagstelling te beantwoorden.

LVB en seksualiteit

Seksualiteit is een belangrijk aspect in het leven van mensen, ook voor jongeren met een LVB. Mensen met een (L)VB hebben dezelfde seksuele behoeften en seksuele ontwikkeling als ieder ander (Medina-Rico et al., 2018). De seksuele ontwikkeling, het experimenteren met seksualiteit en seksuele gevoelens, loopt bij LVB-jongeren gelijk met hun ware leeftijd (Wissink & Kuipers, 2021). Jongeren met een normale intelligentie hebben een hoger kennisniveau over seksualiteit in vergelijking met LVB-jongeren (Jahoda & Pownall, 2014). Er bestaan bij LVB-jongeren meer misverstanden omtrent seksualiteit en seksuele gezondheid. Daarnaast hebben zij vaak een klein sociaal netwerk en mede daardoor ervaren

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

LVB-jongeren dat zij weinig bronnen hebben om informatie over seksualiteit te verkrijgen.

LVB-jongeren wisselen ook minder informatie uit over seksualiteit met leeftijdsgenoten. De belangrijkste bron voor informatie blijkt familie en social media te zijn.

Er is niet alleen een gebrek aan kennis over seksualiteit bij LVB-jongeren, maar ook ongemak en schaamte om over seksuele gevoelens en expressie te praten. LVB-jongeren vinden het vaak moeilijker om met hun ouders over seksualiteit te praten en andersom (Jahoda & Pownall, 2014). Dit komt doordat de jongeren een meer afhankelijke ‘kinderlijke’ rol hebben wegens hun verstandelijke beperking. Ook wordt het bespreken van seksualiteit en seksueel genot vaak vergeten in de begeleiding aan mensen met een (L)VB, terwijl zij doorgaans een groter risico lopen op het meemaken van seksueel misbruik, meer risico lopen op soa’s en ongewenste zwangerschappen (Jahoda & Pownall, 2014; Medina-Rico et al., 2018). Mensen met een verstandelijke beperking melden tot wel driemaal vaker seksueel misbruik (Schaafsma, et al., 2017). Deze risico’s komen met name door het gebrek aan kennis over seksualiteit en anticonceptiemethoden. Het zwijgen over seksualiteit zou een negatief effect kunnen hebben, seksualiteit wordt dan een taboeonderwerp. Dit kan teweegbrengen dat LVB-jongeren terughoudend worden in het opzoeken van informatie wat juist nodig is om een eigen visie op seksualiteit te ontwikkelen. Het is noodzakelijk om LVB-jongeren te ondersteunen bij het verkrijgen van kennis over seksualiteit en anticonceptiemethoden en hun netwerk te ondersteunen bij het bespreken van seksualiteit/ seksuele voorlichting (Jahoda & Pownall, 2014; Medina-Rico et al., 2018; Schaafsma et al., 2017).

LVB en social media

Zoals eerder beschreven zorgt social media voor zowel kansen als risico’s voor LVB-jongeren. Veel jongeren met een (L)VB zijn eenzaam en social media kan het gevoel van eenzaamheid verminderen (Caton & Chapman, 2016; Löfgren-Mårtenson et al., 2015). Social media geeft de mogelijkheid aan jongeren met een (L)VB om nieuwe sociale contacten op te

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

doen, lotgenoten te ontmoeten, hun netwerk uit te breiden, mee te doen aan het sociale leven en de samenleving (Borgström et al., 2019; Chiner et al., 2017; Ramsten et al., 2019).

Daarnaast is social media een plek waar jongeren met een (L)VB kunnen zijn ‘zoals iedereen’ zonder dat hun beperking meteen zichtbaar is (Borgström et al., 2019). Online relaties aangaan heeft positieve invloeden op het mentale welzijn van jongeren met een (L)VB, omdat zij zich sociaal geaccepteerd voelen (Schaafsma, 2017). Via social media hebben jongeren met een (L)VB meer tijd om te reageren op berichten en is er geen inmenging van lichaamstaal. Lichaamstaal is voor jongeren met een (L)VB moeilijk te interpreteren en informatie verwerken gaat vaak vertraagd. Social media brengt vele kansen en positieve aspecten met zich mee voor LVB-jongeren.

Echter blijkt dat social media ook risicofactoren voor LVB-jongeren met zich meebrengen, meer dan voor jongeren zonder LVB (Wissink & Kuipers, 2021). Voorbeelden van risicofactoren zijn dat (L)VB-jongeren vaker slachtoffer worden van cyberpesten en financiële en seksuele uitbuiting (Borgström et al., 2019; Caton & Chapman, 2016; Chadwick et al., 2016). Daarnaast lopen (L)VB-jongeren meer risico om in aanraking te komen met ongewenste contacten, bijvoorbeeld door grooming (digitaal kinderlokken) of seksuele intimidatie (Chiner et al., 2017; Wissink & Kuipers, 2021). Andere mensen maken via social media vaker misbruik van onder andere de persoonsgegevens van mensen met een (L)VB. Ook worden zij vaker bedreigd en blootgesteld aan ongepaste seksuele inhoud.

LVB-jongeren nemen vaker risico's bij het gebruik van social media in vergelijking met hun leeftijdsgenoten zonder LVB en zij schatten sociale onlinesituaties vaak verkeerd in (Alfredsson Ågren et al., 2020; Borgström et al., 2019; Wissink & Kuipers, 2021). Ook zijn LVB-jongeren heel gevoelig voor een sociaal oordeel van anderen en hierdoor zijn zij makkelijk beïnvloedbaar. (L)VB-jongeren vertonen daarnaast vaker ongepast gedrag op social media, zoals het beledigen of bedreigen van anderen (Chiner et al., 2017).

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

De oorzaken van deze risico's op social media zijn deels te verklaren door de beperking die LVB-jongeren hebben. Zij hebben een tekort aan vaardigheden om gevaarlijke situaties online te herkennen en vervolgens verantwoorde keuzes te maken (Wissink & Kuipers, 2021). Voor het gebruik van social media zijn verschillende vaardigheden nodig, onder andere informatie- en datageletterdheid, communicatievaardigheden en probleemoplossend vermogen (Alfredsson Ågren et al., 2020). Mensen met een LVB hebben beperkingen in het intellectueel en adaptief functioneren op conceptueel, sociaal en praktisch gebied (Landelijk Kenniscentrum LVB, 2018), hierdoor zullen LVB-jongeren de vaardigheden die nodig zijn voor het gebruik van social media niet altijd voldoende beheersen. Het vermogen om onlineteksten te lezen, begrijpen en naar waarde in te schatten is moeilijk voor (L)VB-jongeren (Borgström et al., 2019), door bijvoorbeeld de beperking in verwerkingsvaardigheden (Alfredsson Ågren et al., 2018). Het komt vaak voor dat mensen met een (L)VB online sociale signalen verkeerd inschatten en de sociale 'regels' verkeerd interpreteren (White & Forrester-Jones, 2018). (L)VB-jongeren ervaren moeilijkheden in het begrijpen van de behoeften en gevoelens van anderen, hierdoor ontstaan er regelmatig teleurstellingen en conflicten via social media (Löfgren-Mårtenson et al., 2015).

Uit onderzoek van Chiner et al. (2017) en de Groot (2019) komt naar voren dat de voordelen voor het gebruik van social media zwaarder wegen dan de risico's. Daarom is het belangrijk om mensen met een (L)VB te begeleiden in het gebruik van social media, informatie te geven over de online risico's en gesprekken te voeren over het veilig gebruiken van social media. Dit wordt *positive-risk taking* genoemd.

Seksueel gedrag op social media

LVB-jongeren gebruiken social media voor verschillende doeleinden. Zij gebruiken social media onder andere om nieuwe contacten te zoeken, te daten, verliefd te worden en (seksuele) relaties aan te gaan (Jenaro et al., 2017; Löfgren-Mårtenson, 2008). Social media stelt LVB-

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

jongeren in staat om te oefenen met flirten en om contacten aan te gaan met potentiële partners (Löfgren-Mårtenson, 2008). Veel jongeren met een (L)VB hebben social media-relaties. In vergelijking tot jonge mannen gebruiken jonge vrouwen met een (L)VB social media vaker voor het zoeken van contact en het daten met onbekende personen (Borgström et al, 2019).

LVB-jongeren doen via social media kennis op over wat ‘normaal seksueel gedrag’ is, onder andere door het kijken naar pornografie (Borgström et al., 2019; Löfgren-Mårtenson, 2008). Begeleiders van jongeren maken zich zorgen over de risico's die hieruit kunnen voorkomen, bijvoorbeeld omtrent seksuele verwachtingen, het ontmoeten van vreemden met een ‘verkeerde’ intentie en seksueel misbruik.

Professionals geven aan dat (L)VB-jongeren social media gebruiken voor seksuele doeleinden (Löfgren-Mårtenson et al., 2015). (L)VB-jongeren begrijpen echter moeilijker wat correct gedrag is op social media, vooral wanneer het gaat om liefde en seksualiteit. Dit gedrag gaat met name om het berichten sturen over seksualiteit, het opscheppen over seksuele ervaringen en het versturen van seksueel getinte foto's. LVB-jongeren zijn ook bezig met sexting (Wissink & Kuipers, 2021). Zij versturen sneller seksueel getinte foto's, soms tegen hun wil in, wanneer dit aan hen gevraagd wordt (Ramsten et al., 2019). Hierbij begrijpen de jongeren vaak niet dat de foto's langere tijd online en openbaar blijven. Het opzoeken van risicovolle situaties, bijvoorbeeld door het deelnemen aan sexting, vanuit een drang naar directe behoeftebevrediging gebeurt mogelijk vaker bij LVB-jongeren dan bij jongeren zonder LVB (Wissink & Kuipers, 2021). Dit komt doordat LVB-jongeren hun behoeften en gedrag minder goed kunnen uitstellen en de gevolgen van hun gedrag slecht kunnen overzien. (L)VB-jongeren uiten vaak hun gevoelens van liefde makkelijker richting mensen die zij buiten social media om nooit ontmoet hebben (Löfgren-Mårtenson et al., 2015). Het is belangrijk dat LVB-jongeren leren wat gepast gedrag is en hoe zij zichzelf presenteren op

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

social media.

Invloed social media op seksueel gedrag

Social mediaberichten hebben invloed op het seksueel gedrag van jongeren in het algemeen (Rousseau et al., 2017). Zoals eerder benoemd benadrukken mediaberichten en afbeeldingen met een seksualiserende ondertoon onbereikbare lichamen en uiterlijk als het belangrijkste aspect van seksuele wenselijkheid. Het vergelijken van het eigen lichaam met de onbereikbare lichamen die te zien zijn op social media kan ervoor zorgen dat jongeren zichzelf zorgen gaan maken over hun eigen lichaam en hier ontevreden over worden. Het risico hiervan is dat jongeren later starten met seksuele activiteiten en negatieve gedachten ontwikkelen over seksualiteit. Aangezien social media een belangrijke kennisbron is voor LVB-jongeren, zullen zij zichzelf nog meer vergelijken met wat zij hierop zien.

Wereldwijd zijn er zorgen over het seksueel risicogedrag van jongeren en de gevolgen daarvan. Er bestaat een verband tussen hoogfrequent social media gebruik en het toenemen van seksueel risicogedrag (Landry et al., 2017). Het communiceren via social media over seksualiteit verhoogd de kans op seksueel risicovol gedrag, doordat eigen attitudes en normen omtrent seksualiteit beïnvloed worden en grenzen vervagen. Dit kan ook in verband worden gebracht met de sociale leertheorie: jongeren imiteren elkaars gedrag ook via social media (Ouytsel et al., 2017). Zelfregulerende vaardigheden moeten nog verder ontwikkeld worden bij jongeren, waardoor zij kwetsbaarder zijn voor sociale druk of onverwachte situaties die risico's met zich meebrengen (Landry et al., 2017). LVB-jongeren zijn beïnvloedbaarder dan jongeren zonder LVB, waardoor de kans op seksueel risicogedrag en negatieve ervaringen waarschijnlijk nog hoger is.

Jongeren die zich bezighouden met sexting vertonen vaker seksueel risicogedrag, zoals het hebben van meerdere seksuele partners (Romo et al., 2017). Ook het veelvuldig bekijken van seksuele inhoud op social media vergroot de kans op live seksuele activiteiten. Zoals

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

eerder benoemd, versturen LVB-jongeren sneller seksueel getinte foto's (Ramsten et al., 2019), dit zou het risico op live seksueel risicogedrag kunnen verhogen.

Social media heeft ook positieve invloeden op het seksuele gedrag van jongeren in het algemeen (Stevens et al., 2017). Bijna 50% van de jongeren worden via social media blootgesteld aan informatie over anticonceptie. Dit blijkt de zelfredzaamheid te vergroten bij het gebruik maken hiervan. LVB-jongeren zien social media als een betrouwbare bron, wat in dit geval een positief effect kan hebben op veilig seksueel gedrag.

Discussie

Jongeren met een LVB leven hedendaags in een digitale wereld, wat kansen en risico's met zich meebrengt, ook op seksueel gebied. In dit wetenschappelijk reviewartikel is onderzocht wat de invloed is van social media op het seksueel gedrag van jongeren met een LVB.

LVB-jongeren hebben dezelfde seksuele ontwikkeling en behoefte als hun leeftijdsgenoten zonder LVB. Echter blijkt dat LVB-jongeren minder kennis hebben over seksualiteit en seksuele gezondheid. Hun belangrijkste kennisbronnen voor dit onderwerp zijn ouders en social media. Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat LVB-jongeren in vergelijking met leeftijdsgenoten zonder LVB meer risico lopen op negatieve seksuele ervaringen, ook via social media. Ze zijn vaker slachtoffer van onder andere seksuele uitbuiting, seksuele intimidatie, grooming en sexting. LVB-jongeren sturen via social media sneller seksueel getinte berichten en/ of foto's dan hun leeftijdsgenoten zonder LVB en zij overzien hiervan de risico's niet.

LVB-jongeren lopen meer risico's via social media door beperkingen in hun cognitieve ontwikkeling en adaptieve vaardigheden. Zij kunnen bijvoorbeeld gevaarlijke situaties minder snel herkennen en weten hierin niet goed te handelen, zij kunnen informatie

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

minder goed en minder snel verwerken of interpreteren en de jongeren zijn makkelijker beïnvloedbaar: zowel door social mediaberichten als leeftijdsgenoten. LVB-jongeren zijn vaker eenzaam, waardoor zij meer behoefte hebben aan het zoeken en behouden van vrienden en relaties via social media. Hierbij is het voor LVB-jongeren lastig om sociale situaties en intenties van anderen goed in te schatten.

Uit onderzoeken is gebleken dat er een verband bestaat tussen hoogfrequent social media gebruik en het toenemen van seksueel risicogedrag. Er bestaat ook een verband tussen het deelnemen aan sexting en het toenemen van seksueel risicogedrag. LVB-jongeren zijn veel actief op social media, nemen risico's in hun gedragingen en nemen deel aan sexting. Hierdoor is de kans groot dat het seksueel risicogedrag bij LVB-jongeren toeneemt. Dit kan als gevolg hebben kans op soa's, ongewenste zwangerschappen of negatieve ervaringen met seksualiteit.

Doordat LVB-jongeren weinig informatie over seksualiteit van ouders of begeleiders ontvangen en zij social media als een betrouwbare bron ervaren, is de kans groot dat zij in vergelijking met leeftijdsgenoten zonder LVB nog meer beïnvloed worden door seksueel getinte social mediaberichten. Voor LVB-jongeren is het moeilijk om in te schatten wat normaal is en zij zullen zichzelf vergelijken met wat zij zien en lezen op social media. Volgens de sociale leertheorie zullen jongeren in het algemeen hun leeftijdsgenoten vaak imiteren op seksueel gebied, zowel online als offline. LVB-jongeren zijn heel gevoelig voor een sociaal oordeel van anderen en makkelijk beïnvloedbaar. Hierdoor zullen zij het gedrag van anderen nog sneller imiteren dan jongeren zonder LVB. De kans is groot dat bij LVB-jongeren eigen grenzen, normen en waarden omtrent seksualiteit vervagen en veranderen. Het gevolg hiervan is meer seksueel risicogedrag, kans op beïnvloeding van personen met verkeerde intenties en een groter risico op negatieve seksuele ervaringen.

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

Social media heeft ook positieve invloeden op LVB-jongeren. Zij kunnen via social media sociale contacten opdoen, oefenen met relaties aangaan en informatie krijgen over bijvoorbeeld voorbehoedsmiddelen. Het blijkt echter belangrijk om jongeren te begeleiden in het gebruik van social media door de gevaren te bespreken en mee te kijken in de informatie en contacten die zij opdoen.

Er zijn een aantal kanttekeningen te benoemen bij de bovenstaande verbanden en conclusies. Een eerste kanttekening is dat in de internationale literatuur over verstandelijke beperkingen niet altijd staat aangegeven om welk niveau van een verstandelijke beperking het gaat bij de deelnemers aan het onderzoek. Hierdoor is het onduidelijk of de uitkomsten in de desbetreffende onderzoeken specifiek gaan over LVB-jongeren en de beperkingen die zij ervaren. Binnen de categorie verstandelijke beperking zijn verschillende gradaties waarbij ook verschillende problemen en mate/ernst van problemen samengaan. Mensen met een lager niveau van een verstandelijke beperking hebben meer cognitieve beperkingen en problemen met adaptieve vaardigheden. Omdat het onderscheid niet altijd aangegeven wordt in de gebruikte literatuur is dit wetenschappelijk reviewartikel niet enkel gericht op een LVB, maar komt er ook informatie naar voren wat voor een verstandelijke beperking in het algemeen geldt. Echter is het aannemelijk dat mensen met een ernstige verstandelijke beperking onvoldoende cognitieve capaciteiten hebben om intensief social media te gebruiken. Hierdoor zullen de gebruikte onderzoeken in dit reviewartikel bruikbaar zijn voor LVB-jongeren. In internationale vervolgonderzoeken zou het onderscheid tussen de verschillende gradaties van verstandelijke beperkingen nader onderzocht of belicht moeten worden, zodat duidelijker naar voren komt over welke specifieke doelgroep de uitkomsten van het onderzoek gaan.

De invloed van social media op het seksuele gedrag van LVB-jongeren bleef onbekend in wetenschappelijke literatuur. In dit reviewartikel is deze invloed onderzocht. Een theoretische implicatie die voortkomt uit de bevindingen van dit reviewartikel is dat er

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

verbanden bestaan tussen de invloed van social media en een verhoogde kans op het toenemen van seksueel risicogedrag bij LVB-jongeren. Dit is een toevoeging op de huidige kennis en literatuur over jongeren met een LVB.

Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de invloed van social media op de ontwikkeling van eigen grenzen, waarden en normen omtrent seksualiteit bij specifiek LVB-jongeren. Uit onderzoeken naar jongeren in het algemeen komt naar voren dat social media invloed heeft op de ontwikkeling van eigen waarden en normen rondom seksualiteit. Deze informatie is in dit wetenschappelijk reviewartikel gebruikt om verbanden te leggen over LVB-jongeren. Aangezien jongeren met een LVB beïnvloedbaarder zijn dan jongeren zonder LVB en zij vaker negatieve seksuele ervaringen opdoen, zou verder onderzocht moeten worden wat de invloed en de rol is van social media op de seksuele ontwikkeling van specifiek LVB-jongeren.

In veel onderzoeken wordt aandacht besteed aan de risico's en kansen van social media voor jongeren met een (L)VB. In de huidige maatschappij is social media een belangrijk medium dat dagelijks wordt gebruikt. Jongeren met een LVB moeten leren om op een goede en veilige manier met social media om te gaan, zodat de risico's die zij via social media lopen verminderen. Er wordt in de praktijk aandacht besteed aan seksuele voorlichting aan LVB-jongeren. Hierbij zou ook aandacht besteed moeten worden aan het aangaan van online relaties, veilig omgaan met social media en het leren op een veilige manier (online) te experimenteren met seksualiteit: *positive risk taking*. Het is belangrijk om vervolgonderzoek te doen naar *evidence based* (preventie) interventies voor jongeren met een LVB. Wanneer hier meer aandacht aan wordt besteed, kunnen de risico's op social media worden verminderd en de kansen worden vergroot. Aan de hand van de inzichten in dit reviewartikel, kunnen LVB-jongeren beter ondersteund worden in de digitale wereld en hun seksuele gedrag en ontwikkeling.

Referentielijst

- Alfredsson Ågren, K., Kjellberg, A., & Hemmingsson, H. (2018). Access to and use of the Internet among adolescents and young adults with intellectual disabilities in everyday settings. *Journal of Intellectual & Developmental Disability, 45*(1), 89-98.
<https://doi.org/10.309/13668250.2018.1518898>
- Alfredsson Ågren, K., Kjellberg, A., & Hemmingsson, H. (2020). Internet opportunities and risks for adolescents with intellectual disabilities: A comparative study of parents' perceptions. *Scandinavian journal of occupational therapy, 27*(8), 601-613.
<https://doi.org/10.1080/11038128.2020.1770330>
- Borgström, A., Daneback, K., & Molin, M. (2019). Young people with intellectual disabilities and social media: a literature review and thematic analysis. *Scandinavian Journal of Disability Research, 21*(1), 129-140. <http://doi.org/10.16993/sjdr.549>
- Caton, S., & Chapman, M. (2016). The use of social media and people with intellectual disability: A systematic review and thematic analysis. *Journal of Intellectual & Developmental Disability, 41*(2), 125-139.
<https://doi.org.ru.idm.oclc.org/10.3109/13668250.2016.1153052>
- Chadwick, D. D., Quinn, S., & Fullwood, C. (2016). Perceptions of the risks and benefits of Internet access and use by people with intellectual disabilities. *British Journal of Learning Disabilities, 45*, 21-31. <https://doi.org/10.1111/bld.12170>
- Chiner, E., Gómez-Puerta, M., & Cardona-Moltó, M. C. (2017). Internet and people with intellectual disability: an approach to caregivers' concerns, prevention strategies and training needs. *Journal of new approaches in educational research, 6*(2), 153-158.
<https://doi.org/10.7821/naer.2017.7.243>

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

- Groot, R. de. (2021). Het dagelijkse digitale leven van jongeren met een licht verstandelijke beperking. *Landelijk Kenniscentrum LVB*. <https://www.kenniscentrumlvb.nl/wp-content/uploads/2021/01/De-Groot-Digital-leven-jongeren-met-LVB-2101-01-19.pdf>
- Jahoda, A., & Pownall, J. (2014). Sexual understanding, sources of information and social network; the reports of young people with intellectual disabilities and their non-disabled peers. *Journal of Intellectual Disability Research*, 58(5), 430-441. <https://doi.org/10.1111/jir.12040>
- Jenaro, C., Flores, C., Cruz, M., Pérez, M. C., Vega, V., & A Torres, V. (2017). Internet and cell phone usage patterns among young adults with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 31(2), 259-272. <https://doi.org/10.1111/jar.12388>
- Landelijk Kenniscentrum LVB. (2018). *Jeugdigen en (jong)volwassenen met een licht verstandelijke beperking. Kenmerken en de gevolgen voor diagnostisch onderzoek en (gedrags)interventies*. <https://www.kenniscentrumlvb.nl/product/publicatie-jeugdigen-en-jongvolwassenen-met-een-licht-verstandelijke-beperking/>
- Landelijk Kenniscentrum LVB. (n.d.). *Signalering*. <https://www.kenniscentrumlvb.nl/kennisontwikkelen/projecten/slachtoffers-van-mensenhandel-loverboys/signalering/#:~:text=Jongeren%20met%20een%20licht%20verstandelijke,v erwaarlozing%20en%20een%20onbehandeld%20jeugdtrauma.&text=Seksuele%20uitbuiting%20is%20een%20ernstige%20vorm%20van%20mensenhandel>
- Landelijk Kenniscentrum LVB. (n.d.). *Wat is LVB?* <https://www.kenniscentrumlvb.nl/wat-is-lvb/>
- Landry, M., Turner, M., Vyas, A., & Wood, S. (2017). Social media and sexual behavior among adolescents: Is there a link? *JMIR public health and surveillance*, 3(2), 1-10. <https://doi.org/10.2196/publichealth.7149>

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

Löfgren-Mårtenson, L. (2008). Love in cyberspace: Swedish young people with intellectual disabilities and the internet. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 10(2), 125-138. <https://doi.org/10.1080/15017410701758005>

Löfgren-Mårtenson, L., Sorbring, E., & Molin, M. (2015). “T@ngled up in blue”: views of parents and professionals on internet use for sexual purposes among young people with intellectual disabilities. *Sexuality and Disability*, 33, 533-544. <https://doi.org/10.1007/s11195-015-9415-7>

Medina-Rico, M., López-Ramos, H., & Quiñonez, A. (2018). Sexuality in people with intellectual disability: review of literature. *Sexuality and Disability*, 36, 231-248. <https://doi.org/10.1007/s11195-017-9508-6>

Meijvogel, M. (2015). *De schokkende realiteit*. [Ongepubliceerd kwalitatief onderzoek, Hogeschool Leiden]. Kennisplein gehandicaptensector. <https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/technologie-en-apps/sociale-media-lvb-rapport-schokkende-realiteit-licht-verstandelijke-beperking>

Moreno, M. A., Standiford, M., & Cody, P. (2018). Social media and adolescent health. *Current pediatrics reports*, 6, 132-138. <https://doi.org/10.1007/s40124-018-0165-8>

Nederlands Forensisch Instituut. (2021). *NFI: Steeds meer misbruikzaken met pubers beginnen bij social media*. <https://www.forensischinstituut.nl/actueel/nieuws/2021/01/20/nfi-steeds-meer-misbruikzaken-met-pubers-beginnen-bij-sociale-media>

Nederlands Jeugdinstituut. (2021). *Seksueel misbruik start vaker via social media*. <https://www.nji.nl/nl/Actueel/Nieuws-uit-het-jeugdveld/2021/Seksueel-misbruik-start-vaker-via-sociale-media>

Nederlands Jeugdinstituut. (2019). *Internetgebruik*. <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Internetgebruik>

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

- Ouystel, J. van., Ponnet, K., Walrave, M., & d'Haenens, L. (2017). Adolescent sexting from social learning perspective. *Telematics and Informatics*, 34, 287-298.
<https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.05.009>
- Ramsten, C., Martin, L., Dag, M., & Marmstål Hammer, L. (2019). A balance of social inclusion and risks: staff perceptions of information and communication technology in the daily life of young adults with mild to moderate intellectual disability in a social care context. *Journal of policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 16(3), 171-179. <https://doi.org/10.1111/jppi.12278>
- Romo, D. L., Garnett, C., Younger, A. P., Stockwell, M. S., Soren, K., Catalozzi, M., & Nue, N. (2017). Social media use and its association with sexual risk and parental monitoring among a primarily hispanic adolescent population. *Journal of Pediatric & Adolescent Gynecology*, 30(4), 466-473. <https://doi.org/10.1016/j.jpag.2017.02.004>
- Rousseau, A., Beyens, I., Eggermont, S., & Vandenbosch, L. (2017). The dual role of media internalization in adolescent sexual behavior. *Archives of sexual behavior*, 46, 1685-1697. <https://doi.org/10.1007/s10508-016-0902-4>
- Schaafsma, D., Kok, G., Stoffelen, J. M. T., & Curfs, I. M. G. (2017). People with intellectual disabilities talk about sexuality: implications for the development of sex education. *Sexuality and Disability*, 35, 21-38. <https://doi.org/10.1007/s11195-016-9466-4>
- Stevens, R., Gilliard-Matthews, S., Dunaev, J., Todhunter-Reid, A., Brawner, B., & Stewart, J. (2017). Social media use and sexual risk reduction behavior among minority youth. Seeking safe sex information. *Nursing Research*, 66(5), 368-377.
<https://doi.org/10.1097/NNR.0000000000000237>
- Wissink, I. B., & Kuipers, A. (2021). 'Dress you up in my love..' Online seksuele risicovervaringen bij jongeren met LVB in een Zeer Intensieve Behandelgroep (intramurale

INVLOED SOCIAL MEDIA OP SEKSUEEL GEDRAG LVB-JONGEREN

jeugdzorg). *Landelijk Kenniscentrum LVB*. <https://www.kenniscentrumlvb.nl/wp-content/uploads/2021/04/Dress-you-up-in-my-love-Wissink-Kuipers.pdf>

White, T., & Forrest-Joner, R. (2018). Valuing e-inclusion: Social media and the social networks of adolescents with intellectual disability. *Journal of intellectual disabilities*, 24(3), 381-397. <https://doi.org/10.1177/1744629518821240>